

Mina möten med Morgan Tsvangirai

Den första gången jag träffade Morgan Tsvangirai var i februari 2000, bara ett halvår efter att han bildat oppositionspartiet MDC. Tsvangirai var den nya stjärnan i södra Afrikas politiska landskap och på bara sex månader hade han lyckats väcka hopp om att förändringar inte var en omöjlighet i Zimbabwe.

MEN MÖTET BLEV ÄNDÅ NÅGOT av en besvikelse, möjligtvis för att jag hade förväntat mig en zimbabwisk Mandela; MDC-ledaren saknade karisma och befann sig på en politisk nivå som närmast var jämförbar med en sydafrikansk kommunalpolitiker.

Fast Morgan Tsvangirai hade trots allt gjort något enormt; han hade rest sig mot diktatorn. För det förtjänade han all beaktelse, både internationellt och på hemmaplan. Minst lika stort var hans tidiga avståndstagande från president Mugabe och Zanu PF, i en era då Robert Mugabe fortfarande var Gud och då de allra flesta valde att blunda för hans övergrepp.

– Jag gick med i partiet 1980 och var full av beundran för Robert Mugabe, berättade Tsvangirai.

Men bara två år senare, under den statsstyrda Gukurahundimassakern i Matabeleland, började Tsvangirai ana oråd och 1984 ifrågasatte han öppet regeringens agerande.

– Det var inte bara våldet i Matabeleland, utan också korrupsionen. För mig var det uppenbart att Zimbabwe var på väg åt fel håll.

Den då 32-åriga Tsvangirai, som förutspåddes en raketkarriär inom Zanu PF, lämnade sitt jobb som partifunktionär och sa upp sitt medlemskap. På 70-talet hade han jobbat i en nickelgruva i Mashonaland och valde nu att istället engagera sig

fackligt i gruvarbetarförbundet. Tsvangirai avancerade till generalsekreterare och därmed var grunden lagt för landets första riktiga oppositionsparti.

ÄVEN ÅR 2001 BEFANN JAG MIG I HARARE för att intervjua MDC-ledaren. Under året som gått hade hans parti nästan som i ett mirakel lyckats besegra den oöverbinnerlige Mugabe i en folkomröstning, och förhindrat en grundlagsändring som skulle ge presidenten än större maktbefogenheter.

Frivilligorganisationer och fackföreningarna hade börjat sprida dokument om hur man skulle bygga upp landet i vad som då föreföll vara en stundande post-Mugabe era. Det var det som jag ville prata med Tsvangirai om; hur han skulle styra landet efter Mugabes fall och om hur hans regering planerade att få Zimbabwe på fötter igen.

Så här i efterhand kan det framstå som naivt. Men då, år 2001, fanns en ny optimism i Harare och det handlade snarare om *när*, inte *om* Zanu PF-regimen skulle falla.

Morgan Tsvangirai ville inte svara på frågorna om MDC:s ekonomiska politik eller ens om han tänkte sig att den beslagtagna åkermarken skulle återlämnas till de vita farmarna. Han viftade bort fråga efter fråga och blev allt mer fåordig.

– Allt MDC står för är att få bort Mugabe från makten, avgjorde han kortfattat.

Resten av intervjun pratade vi om just detta, och Tsvangirai tinade upp och berättade om hur MDC planerade att göra landet omöjligt att regera genom hålla ständiga massmöten och demonstrationer.

– Vi ska ta över Harares gator. Innan årets slut är Mugabe historia.

TIO MÅNADER GICK, ÅRET TOG SLUT

och Mugabe var fortfarande president. I februari 2002 åkte jag till Harare för att träffa Morgan Tsvangirai en tredje gång.

Han satt bakom skrivbordet och läste dagstidningen när jag kom in på hans kontor.

– Du får tjugo minuter, sa han utan att titta upp, utan att hälsa.

– Då kör jag igång på en gång, sa jag i ett försök att skapa ögonkontakt.

Tsvangirai svarade inte.

– Sir, när vi träffades för ett år sedan sa ni att slutet var nära för Robert Mugabe. Nu har året gått och han sitter fortfarande kvar.

På hotellrummet kvällen innan hade jag gått igenom frågorna och även försökt föreställa mig vilken riktning hans svar skulle ta. Den första frågan kändes given, den skulle ge Tsvangirai en möjlighet att visa hur Mugabe klängde sig fast vid makten fastän folket så tydligt visat att de ville ha förändring.

INGET SKULLE KUNNA HA FÖRBERETT MIG på hans reaktion.

– Menar du att jag har fel? Menar du att jag har fel? skrek han och reste sig upp. Tidningen föll i golvet. Han tog tag i skrivbordet och vräkte det mot mig så att det nästan tippade.

– Menar du att jag har fel? skrek han, jag vet inte för vilken gång i ordningen.

Jag bad om ursäkt och förklarade att jag inte hade för avsikt att kritisera. Det hjälpte inte.

Fem sex unga män, hans livvakter, kom inrusande. Tsvangirai rapporterade på ndebele. Männerna nickade.

– Det är nog bäst att du går nu, sa en av dem.

Jag gjorde ett sista försök till skademinimering, men Tsvangirai var onåbar. Han hade tagit upp tidningen från golvet och läste med ryggen vänd mot mig.

DET KOM ATT DRÖJA YTTERLIGARE ETT eller två år innan Tsvangirais status som helig ko började vittra i kanterna. Han

kritiserades nu både internt och externt för att sakna strategier, ingå oheliga allianser och för att vara feg och bekväm. Det sistnämnda med anledning av att han hade suttit hemma i förortsvillan medan folket riskerade sina liv i protestaktioner.

Jag skrev aldrig om händelsen på MDC-kontoret. Innerst inne ville jag fortfarande tro att Morgan Tsvangirai var en liten Mandela, och med det obeskrivliga tryck han har på sig är det inte så konstigt om han förlorar humöret ibland.

Dessutom, vad fanns det egentligen för hopp för Zimbabwe om Morgan Tsvangirai skulle visa sig vara snudd på lika arrogant och självgod som landets president?

Vad händer om befriaren bara är en ny, modifierad version av den forna diktatorn? I Zimbabwe är svaret uppenbart. Där har det hänt förut. Men det är inte tid att räkna ut Tsvangirai än.

DET ÄR DEN OTÄNKBARA TANKEN; vad händer om befriaren bara är en ny, modifierad version av den forna diktatorn? I Zimbabwe är svaret uppenbart. Där har det hänt förut.

Men det är inte tid att räkna ut Tsvangirai än. Under den våldsamma valkampanjen i början av året satt han inte hemma i soffan. Han ledde sitt folk och blev halvt ihjälslagen på kuppen. Inte ens tortyren kunde stoppa honom. Efter bara några dagar var han tillbaka med ett blodigt bandage runt huvudet.

När den historiska maktindelningen annonserades i augusti var det Tsvangirai som framstod som en statsman när han talade om försoning och en ljusare framtid medan Robert Mugabe grävde sig ännu djupare ner i sitt trask av lögn och beskyllningar.

ANNIKA FORSBERG LANGA
Johannesburg